

80-річчя

члена-кореспондента НАН України

В.В. АКУЛЕНКА

29 липня виповнилося вісімдесят років Заслуженому діячеві науки і техніки України, відомому вченому-мовознавцю, директору Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України члену-кореспонденту НАН України Валерію Вікторовичу Акуленку.

Народився В.В. Акуленко у Харкові. 1948 року закінчив Харківський державний університет і тоді ж — Харківський педагогічний інститут іноземних мов. Будучи завідувачем кафедри англійської мови, а згодом і кафедри загального та прикладного мовознавства, розгорнув у Харківському університеті дослідницьку роботу з новітніх напрямів мовознавства, заклав підґрунтя для створення наукової школи у галузі теоретичного і типолого-контрастивного мовознавства, соціо- і функціональної лінгвістики. Розробив фундаментальну, міжнародно визнану концепцію інтерлінгвістичних (міжмовних) відповідників у мовах Землі, яка всебічно розвивається ним та його учнями, починаючи з 60—70-х років.

Залучаючи величезний мовний матеріал (понад 60 мов), В.В. Акуленко запропонував універсальну типологію існуючих у мовах відповідників. Уперше в історії лінгвістики він дав характеристику п'яти головних лінгво-культурних ареалів, на які розподіляються основні мови планети. Валерій Вікторович поглиблено розробляє цю проблематику на матеріалі германських, романських та слов'янських мов Європи. Новим словом у світовій лексикографії став створений вченим та його учнями «Англо-русский и русско-английский словарь «ложных друзей переводчика» (1969).

Розробки вченого широко застосовуються вітчизняними та міжнародними термінологічними організаціями, у практиці соціальної лінгвістики, лінгвометодики, теорії перекладу. Різні етапи розвитку цієї концепції відбиті у таких широко відомих монографіях, як «Вопросы социальной лингвистики» (1969), «Вопросы интернационализации словарного состава языка» (1972), «Научно-техническая революция и функционирование языков мира» (1977), «Интернациональные элементы в лексике и терминологии» (1980), «Категория количества в европейских языках» (1990), «Языки европейского культурного ареала» (1995) тощо.

В.В. Акуленку належить значна роль в організації наукових досліджень, а також вищої і післядипломної освіти. У 1976—1979 роках він був радником міністра освіти Республіки Куба, водночас очолюючи заснований ним філіал Інституту Пушкіна у Гавані, 1981 року став завідувачем Кафедри іноземних мов АН УРСР, перетворивши її на авторитетний науково-методичний заклад загальноукраїнського значення. Від 1990 р. Кафедра переросла у Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України з відділеннями в усіх регіональних наукових центрах Академії. У науковій школі професора В.В. Акуленка — численні доктори та кандидати наук, які працюють не лише в Україні, а й у близькому та далекому зарубіжжі. Впродовж 1991—1997 років В.В. Акуленко був членом Пленуму ВАК України, членом експертної ради з мовознавства. Він удостоєний державних нагород СРСР, України, Республіки Куба, США.

В.В. Акуленко є великим ентузіастом поєднання досягнень академічної науки з вищою освітою. Його ідеї покладені в основу створеного при НАН України у 1997 р. Київського інституту перекладачів, який успішно працює під його науковим та мето-

дичним керівництвом і вже здійснив чимало випусків кваліфікованих перекладачів.

Наукова громадськість щиро вітає Валерія Вікторовича з ювілеєм, зичить йому здоров'я, успіхів на науковій і освітянській ниві, реалізації своїх ідей і задумів.

70-річчя члена-кореспондента НАН України О.Є. БОЖКА

12 липня виповнилося сімдесят років видатному вченому в галузі надійності та динамічної міцності машин і оптимального керування коливальними системами та вібрацією, Заслуженому винахіднику України члену-кореспонденту НАН України Олександрові Євгеновичу Божку.

Народився О.Є. Божко у Харкові. Тут перебував під час Великої Вітчизняної війни. Впродовж 1941 – 1943 років він втратив своїх рідних: його батько загинув на фронті, а мати – в окупації. З листопада 1943 р. по 1965 р. О.Є. Божко був вихованцем Харківського (пізніше – Київського) суворовського училища, яке закінчив із золотою медаллю; Одеського піхотного (згодом – Новосибірського загальноїсського) училища.

Після демобілізації Олександр Євгенович навчався у Харківському політехнічному інституті, а по закінченні працював у НДІ «Електро», займаючись автоматичним захистом електричних мереж і тиристорним керуванням електроприводом. Вже тоді він розробляє на рівні винаходів низку оригінальних безконтактних реле спрямованої потужності, модуляторів генераторів частоти, що регулюється, блокінг-генераторів.

О.Є. Божко запропонував побудову систем фазового керування на основі широтно-імпульсного та часово-імпульсного принципів. Він також розробив принципи, структури та принципові схеми швидкодіючих селективних пристроїв захисту розгалужених електричних мереж.

З 1965 р. Олександр Євгенович навчався в аспірантурі Харківського інституту радіоелектроніки, куди згодом перейшов на постійну роботу. Захистивши у 1968 р. кандидатську дисертацію на тему «Автоматичні системи вібраційних випробувань приладів», він продовжує розвивати цю наукову тематику і захищає у 1971 р. в Інституті механіки АН України докторську дисертацію «Оптимізація систем вібраційних випробувань машин та приладів».

Великий вплив на формування та становлення О.Є. Божка як ученого мав академік В.Л. Рвачов. На його пропозицію він перейшов працювати у систему Академії наук України до Інституту проблем машинобудування завідувачем відділу надійності та вібраційних випробувань швидкохідних машин, який очолює і досі.

В цій установі творча діяльність О.Є. Божка була особливо інтенсивною. Тут розроб-

лялися оригінальні резонансні системи прискорених вібраційних випробувань деталей та вузлів енергетичних машин.

Дослідник постійно веде пошук актуальних наукових напрямів. Крім вібраційних випробувань та діагностики машин, він плідно працює над створенням теорії активного віброзахисту, прогнозування ресурсу машин. Ученим була розвинута теорія оптимального керування коливальними механічними системами з необмеженою кількістю ступенів свободи.

Олександр Євгенович спрямовує свою увагу також на розвиток теоретичних основ електротехніки. Він створив метод оцінки повної індуктивності електромагнітних багатообмотних систем, відкрив явище автоматичної реструктуризації електричних кіл із реактивними елементами, на базі яких було отримано нове пояснення виникнення перехідних процесів в електричних колах. О.Є. Божко виробив власний підхід до визначення сумарних величин амплітудно-частотних характеристик суміжних електричних фільтрів. Він теоретично та експериментально показав шляхи підвищення тягових зусиль електромагнітних вібробудників. Ним розроблена нова концепція перехідних процесів у електричних колах на основі спектрального розкладу імпульсних сигналів.

Однак О.Є. Божко у своїх дослідженнях віддає належне не тільки теорії, а й розробляє і впроваджує в народне господарство виконані на рівні винаходів методи і системи у галузі вібровипробувальної техніки.

Багатогранну наукову діяльність учений успішно поєднує з педагогічною. Не одне

десятиліття читає він у вищих навчальних закладах Харкова курси лекцій з автоматизації технологічних процесів, надійності інформаційно-вимірювальних систем електротехніки. Під його керівництвом підготовлено 2 доктори та 24 кандидати наук.

О.Є. Божко активно займається науково-організаційною роботою як член спеціалізованої ради із захисту дисертацій при Інституті проблем машинобудування НАН України, редакційної колегії журналу «Проблеми машинобудування», національних комітетів України з теоретичної та прикладної механіки, з теорії машин і механізмів. Він є головою вченої секції НАН України «Вібраційна надійність та вібраційні технології».

Перу дослідника належить понад 600 наукових праць, з яких 17 монографій. На його рахунок більш як 260 авторських свідоцтв і патентів на винаходи.

Наукові заслуги О.Є. Божка відзначені преміями ім. Г.Ф. Проскури та В.К. Семінського. Він — кавалер ордена «Знак пошани».

Працелюбність, висока ерудиція, широкий діапазон наукових інтересів, комплексний підхід до розв'язання складних наукових проблем, прагнення зміцнювати зв'язки науки з господарською практикою, активна громадянська позиція притаманні О.Є. Божку-вченому.

Сердечно вітаючи Олександра Євгеновича з ювілеєм, наукова громадськість зичить йому здоров'я, плідного довголіття, нових творчих звершень.